

Oslo, 04.11 2022

Innspill til Koronautvalgets arbeid

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn er en dialog- og interesseorganisasjon som samler bredden av tros- og livssynssamfunn i Norge. Over 80% av befolkningen er representert i våre 15 medlemssamfunn, som spenner fra majoritetskirken til noen av de aller minste, og også favner både religiøse og sekulære livssyn.

Under pandemien spilte STL en sentral rolle som bindeledd mellom nasjonale og lokale myndigheter og tros- og livssynssamfunnene. Vi formidlet tiltak, anbefalinger og regler, men også erfaringer fra tros- og livssynsmiljøene inn til myndighetene. STL bidro også med drøftinger av hvordan ulike tiltak kunne slå ut eller innrettes og har svart på høringer knyttet til Koronakommisjonens rapporter. Vi takker for også å få gi innspill til Koronautvalgets arbeid.

Spm. 1: Hvordan vurderer dere balansen og forholdsmessigheten mellom smitteverntiltak og tiltaksbyrde?

Landets tros- og livssynssamfunn sluttet lojalt opp om myndighetenes tiltak. All virksomhet ble begrenset eller stengt ned. Mange brukte ressurser på å forklare dette internt, samt formidle informasjon fra myndighetene til sine medlemmer. Ikke minst i minoritetsmiljøene der mange har utenlandsk bakgrunn. Dette til tross for en økende undring over om tiltakene var rimelige og forholdsmessige.

Tros- og livssynssektoren har kjent på smitteverntiltak som rammer skjevt, for eksempel begrunnet i hva slags benker eller stoler lokalet var utstyrt med. Både tros- og livssynsfriheten, ytringsfriheten og forsamlingsretten er knyttet til disse spørsmålene, og de grunnleggende rettighetene er sterkere beskyttet enn for eksempel «retten» til å gå på konsert. Likevel har det ikke vært differensierte tiltak her, og i praksis har kommersielle interesser fått bedre vilkår enn aktiviteter beskyttet av grunnleggende menneskerettigheter.

Vi opplever at tiltaksbyrden har vært til dels urimelig stor for tros- og livssynssektoren og at dette kunne vært avlastet ved differensierte, målrettede tiltak.

Spm. 2: Hvilke positive og/eller negative virkninger har nasjonale (og ev. lokale) tiltak under pandemien / omikron-perioden hatt for deres mål- og brukergrupper?

Mange opplevde myndighetene som majoritetsblinde, særlig i begynnelsen. Innskrenkelser på tradisjoner og ritualer rundt dødsfall, begravelse og bisettelse i andre trossamfunn enn Den norske kirke, ble i liten grad problematisert. Dette underbygger opplevelsen av både et potensielt og manifestert utenforskap, som igjen preger graden av tillit og opplevelsen av tilhørighet i samfunnet.

Frykt for stigma ved eventuelt smitteutbrudd i eget miljø medførte at flere påla seg selv strengere praksis enn myndighetene krevde. Sosial ulikhet gir altså konkrete utslag på hvordan man møter, håndterer og erfarer pandemien.

Tros- og livssynssamfunnenes tilbud til barn og unge har blitt sterkt redusert, men det samme gjelder tilbud som eldre og også funksjonshemmede har benyttet seg av. Mange i disse gruppene har gudshuset som en sosial arena og med begrensninger på antall som kan samles, samt hva slags samlinger som har vært tillatt, har dette tilbudet mange steder falt bort. At dette har hatt konsekvenser i form av ensomhet og isolasjon er hevet over enhver tvil, men om slike konsekvenser er mer utbredt i disse gruppene enn blant andre er vanskelig å slå fast.

En rekke miljøer på vårt felt sliter med å engasjere både frivillige og deltakere til sine arrangement nå. Mange konkluderer med at de har mistet medlemmer og engasjement som følge av pandemien og tilhørende tiltak.

En mulig positiv virkning av krisetid og -håndtering kan sies å være opplevelsen av å spille en viktig rolle i myndighetenes informasjonsarbeid og for mange enkeltmennesker. Å være til for medlemmer og lokalsamfunn er dog en viktig side ved det mange tros- og livssynssamfunn ser som sin kjernevirksomhet. Mange var kreative og fant gode måter å gjøre dette på også under de gjeldende begrensningene. Det kan ha utløst en forståelse for nye måter å gjøre ting på.

Spm. 3: Hvilke grep mener dere vil være viktige for å få en bedre beredskap og krisehåndtering i tiden fremover?

Det er et problem at tros- og livssynssektoren i liten grad betraktes som del av den nasjonale beredskapen. Tros- og livssynssamfunn har en infrastruktur som under pandemien viste seg å være nyttig og lar seg bruke i kriser.

Koronakommisjonens andre rapport påpeker at «alt beredskapsarbeid må ha et mangfoldsperspektiv og en strategi for involvering av frivillig sektor» (s. 424). Vi vil understreke betydningen av at myndighetene også ser mangfoldet i tros- og livssynssektoren som en ressurs i beredskapsarbeidet.

Det er viktig med økt bevissthet om at tros- og livssynsfriheten er en menneskerett som det skal være høy terskel for å bryte med – også i en krise. Dette fremgår blant annet av vedlagte rapport «Notat om begrensninger i tros- og religionsfriheten under Covid-19» som STL med enkelte medlemssamfunn fikk utarbeidet av advokatfirmaet Wiersholm i 2021. Dette er også belyst i disse to artiklene: [Ble trosfriheten glemt under pandemien? – Vårt Land \(vl.no\)](#) og [Er religions- og livssynsfriheten en annenrangs rettighet? – Vårt Land \(vl.no\)](#)

Wiersholm-rapporten må inngå i vår nasjonale læring fra pandemien da eksplisitt forståelse for tros- og livssynsfriheten vil kunne ha positiv betydning for befolkningens tillit til myndighetenes vurderinger og tiltak i en krise.

Nasjonal krisehåndtering vil styrkes om den tar høyde for betydningen fellesskap, ritualer og tradisjoner i ulike tros- og livssynssamfunn kan ha i vanskelige tider. Dette vil kunne bidra til folkehelsen i form av håp og fremtidsstro og dermed utholdenhet i kriser. Det er særlig viktig at helse- og gravferdssektoren har den nødvendige kunnskap på feltet.

Nasjonale helsemyndigheter har vist at deres bruk av mikroinfluensere var effektivt for spredning av viktig informasjon. Dette er bra, men slik kontakt må være etablert på forhånd, ikke begynne når krisen er et faktum. STL brukte sitt nettverk til nettopp å engasjere mikroinfluensere i tros-

og livssynsmiljøer, som regel i form av ledere og nøkkelpersoner som allerede nøytt stor tillit og respekt. Vi oppfordrer myndighetene til å inkludere vår sektor, kanskje særlig ved paraplyorganisasjonene og de største enkeltorganisasjonene, i fremtidig beredskapsarbeid.

Vi vil understreke at inngripen i menneskerettigheter med spesielt vern må begrunnes spesielt godt og gjerne i dialog med de grupper/sektorer som rammes. Videre at Forvaltningsloven må følges og høringer være en del av tiltaksprosesser, der man innhenter informasjon og avdekker utilsiktede konsekvenser. Det er videre av stor betydning å involvere tros- og livssynssamfunn og være innstilt på å finne gode løsninger i fellesskap.

Til avslutning

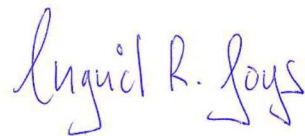
Igen vil vi takke for muligheten til å dele våre erfaringer og tanker for fremtidig beredskap basert på to år med krisehåndtering. Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn stiller gjerne opp til eventuelle møter, seminarer o.l. om det skulle være ønskelig.

Med vennlig hilsen,

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn v/

Trond Enger
styreleder

Ingrid Rosendorf Joys
generalsekretær